

OMGEVINGSANALYSE COVID-19

Analyseperiode 12:00 uur d.d. 19 maart – 14:00 uur d.d. 20 maart

■, Omgevingskennis RVO (EZK, LNV) | Met input van VWS, RIVM, J&V, BZ, FIN, BZK, IenW, OCW, SZW en Defensie

10.2e

NB de ringen staan onderaan

Samenvatting

- "Zwaaien naar oma" dient als beeldspraak voor de situatie waarin we sinds vandaag zitten. Verhalen van ouderen die bang zijn voor het virus. Grote vrees bij ouderen én daarbuiten voor sociaal isolement. De zorg staat daarbij in een spagaat: veiligheid bewoners versus kwaliteit van leven.
- Het vertrek van minister Bruins worden enerzijds gezien vanuit zijn manier van werken en zijn persoonlijkheid: 'Loodzware 24-uursdiensten doen plichtsgetrouwe Bruins dat om.' Anderzijds ook vanuit de boodschap op elkaar te letten: niet alleen in de samenleving, ook in de Kamer.
- Positieve reacties op aanstelling Martin van Rijn. Op sociale media waardering voor het over partijpolitieke grenzen heen kijken.
- De noodzaak afstand tot elkaar te houden wordt belangrijker. Verhalen uit het land van mensen die zich onvoldoende houden aan het advies, doen de verwachting toenemen dat het Kabinet snel verregaande maatregelen zal nemen.
- Volop aandacht voor de voorbereidingen die worden getroffen op de intensive care in ziekenhuizen. Het beeld dat zij willen uitstralen aan de samenleving: Ziekenhuizen zijn goed voorbereid en extra maatregelen nemen om klaar te zijn voor meer opnames. De woordkeuze voor 'een strijd' komt steeds vaker naar voren.
- Naast de overwegend positieve reacties op het Kabinetsmaatregelen om de gevolgen van de crisis te bezweren, volgen langzamerhand de eerste kritische noten. Bedrijven en brancheorganisaties uiten zorgen of de maatregelen voldoende zijn en of ze uitvoerbaar zijn vanwege bureaucratische druk.
- Diverse jeugdzorginstellingen vinden dat scholen voor speciaal onderwijs weer open moeten.
- Vier grote banken geven gezonde mkb-bedrijven een half jaar uitstel op de aflossing van leningen en de betaling van rente. Media spreken van een 'ongekende maatregel'.
- Het sentiment rondom de kinderopvang wordt kritischer, o.a. over doorbetaling (eigen) bijdrage. Ouders die geen opvang krijgen, willen de rekening niet betalen en zeggen geld terug te gaan vorderen.

Karakterisering berichtgeving

- Op de voorpagina's vandaag vooral aandacht voor het vertrek van minister Bruins en het sluiten van verpleeghuizen voor bezoekers.
- Toenemende aandacht voor misleidende informatie en nepnieuws en voor gevolgen voor wegtransport.
- Daarnaast veel aandacht voor de maatregelen van de Nederlandse banken en de operatie gestrande Nederlanders terug te halen. Blijvende aandacht voor steunmaatregelen, hamsteren en winkelsluitingen.

SISOS (Slachtoffers - Identiteiten - Schade - Oorzaken - Scenario's)

Slachtoffers

- Op donderdag is (voor het eerst) een Nederlandse coronapatiënt bevallen een gezonde baby.

Identiteiten

- Het merendeel van Brabantse patiënten op de IC zou man zijn, blijkt uit een verslag van een bijeenkomst door Brabantse ziekenhuizen

Schade

- LTO Nederland verwacht dat de schade voor boeren en tuinders het komende half jaar oploopt tot 5 miljard.

Scenario's

- Volgens microbioloog Alex Friedrich zal het virus zich nog zeker anderhalf jaar verspreiden omdat eerder geen vaccin beschikbaar zal zijn.

Informatiebehoefte

- Mensen willen in toenemende mate weten of ze corona hebben (gehad).
- BZ ontvangt vragen door of namens gestrande Nederlanders die informatie willen over de terugreis mogelijkheden vanuit verschillende landen en of er gerepatrieerd gaat worden.
- Terugkerende vraag: waarom worden zzp'ers meer gecompenseerd dan flexwerkers en uitzendkrachten?
- Steeds meer ouders vragen op sociale media waarom zij moeten betalen voor niet geleverde diensten. Zij vinden dat de overheid met een oplossing moet komen.
- Er leven vragen over de capaciteit van de Belastingdienst om de maatregelen voor belastinguitstel voor bedrijven en zelfstandigen uit te voeren. Duidelijkere communicatie over de uitstelmaatregelen. nodig

Desinformatie

- Toenemende aandacht voor misleidende informatie en nepnieuws. Datajournalist Vermanen ziet dit toenemen, met name op Twitter en op 'nieuwssites', veelal ook met onderliggende doeleinden.
- Volgens de Europese dienst voor extern optreden (EEDO) verspreiden media in Rusland doelbewust veel fabels over de oorzaak van corona in westerse landen.

Waarneembaar gedrag (schadebeperking)

Overplaatsing coronapatiënten

- NVIC onderzoekt overplaatsing coronapatiënten. De vereniging gaat na welke IC's het zo druk hebben dat overplaatsing nodig is. Er is nu een scheve verdeling in het land, door de drukte in Brabant. De verwachting is dat er volgende week nog eens 500 tot 1.000 nieuwe patiënten bijkomen verspreid over Nederland.

Tekort aan medische beschermingsmiddelen

- RTL Nieuws heeft een document in handen van VWS waaruit blijkt dat er een schreeuwend tekort is aan mondkapjes, schorten, veiligheidsbrillen en handschoenen voor zorgpersoneel.

Meer aandacht voor kwetsbare groepen

- Kwetsbare groepen zoals daklozen, GGZ-patiënten, en mensen met een beperking ervaren extra last van de crisis en vrezen dat hulp aan hen in de knel komt.

Justitie en veiligheid

- De politie maakt zich volgens De Telegraaf zorgen om groepen jongeren die de veiligheidsvoorschriften niet goed opvolgen door bijvoorbeeld op straat te dicht bij elkaar te lopen

Onderwijs

- De Universiteit Leiden blijft dit academisch jaar dicht. Het blijft doorgaan met online colleges geven.
- Stagiairs in mbo en Ho zitten thuis omdat stagebedrijven geen werk hebben. Niet kunnen afstuderen dreigt.

Arbeidsmarkt

- FNV krijgt tientallen telefoontjes van flexwerkers die hun baan kwijt zijn, ondanks de Kabinetsoproep tijdelijke krachten in dienst te houden. Dringende oproep FNV aan werkgevers: is er een regeling mogelijk?
- VNG zeg dat gemeenten alle zeilen bijzetten om naar verwachting meer dan 100.000 bijstandsaanvragen van zzp'ers te verwerken. Hun ambitie is maandag of later volgende week al een loket in de lucht te hebben.

Kinderopvang

- Het sentiment rondom de kinderopvang wordt kritischer, o.a. over doorbetaling (eigen) bijdrage. Ouders die geen opvang krijgen, willen de rekening niet betalen en zeggen geld terug te gaan vorderen.

Samenleving en integratie

- Op sociale media zijn nog steeds geluiden te horen vragen over discriminatie tegenover personen uit onder andere Italië en China.

Nederlanders in het buitenland

- Media noemen het terughalen van de in het buitenland verblijvende Nederlanders 'een race tegen de klok'. De verwachting is dat het mondiale vliegverkeer begin volgende week wordt platgelegd.

- Veel aandacht voor het terughalen van Nederlandse toeristen die door in- en uitreisverboden gestrand zijn in verschillende landen, ook vanuit het Caribisch gebied.
- De ANVR meldt dat een groot deel van de Nederlanders die met een reisorganisatie in het buitenland was, inmiddels is teruggehaald. Er zijn nog 5 tot 6.000 Nederlanders via een reisorganisatie in het buitenland.

Wonen/bouwen

- Banken en hypotheekverstrekkers laten eerste tekenen van een verhoging van de hypotheekrente zien.
- De NVM ziet een kleine afname in het aantal huizen dat in de verkoop wordt gebracht.
- VEH krijgt veel vragen over zorgen over aanscherping van hypotheekvereisten en de ontwikkeling van de hypotheekrente. Er is volgens VEH nog geen indicatie voor een val van de huizenprijzen.
- Voor veel huurders dreigen grote gevolgen voor het inkomen en dus ook voor het kunnen betalen van huur.

Vervoer

- Regionale vervoerders schalen dienstregelingen verder af omdat aantal reizigers met 80% is gedaald.
- De haven van Amsterdam weert tot nader order cruiseschepen.
- Binnenvaartschippers kampen met opzegging contracten.
- Taxibedrijven zien een groot deel van hun ritten verdwijnen.

Milieu

- Het is extreem druk bij de milieustraten. Afvalverwerkers en -inzamelaars roepen op om alleen afval te komen brengen als het echt nodig is.

Economie en bedrijfsleven

- Vier grote banken geven gezonde mkb-bedrijven een half jaar uitstel op de aflossing van leningen en de betaling van rente. Dit geldt voor leningen tot €2,5 miljoen.
- Steeds meer hotels sluiten hun deuren. Dit geldt vooral voor kleinere hotels.
- De drankensector merkt de gevolgen van de maatregelen in de horeca. Verschillende producenten zeggen druk te voelen door hoge accijnzen die moeten worden betaald.
- De opkoopactie van de ECB om € 750 miljard aan schulden van overheden en bedrijven op te kopen, heeft direct effect. Rentes dalen, waardoor landen als Italië, Frankrijk en Nederland goedkoper kunnen lenen.

Defensie

- SP heeft Kamervragen gesteld over de gezondheid van uitgezonden Nederlandse militairen en de inzet van Defensie voor de bestrijding van de coronacrisis.
- De marechaussee handhaaft het nieuwe inreisverbod voor niet EU-burgers op vliegvelden en in de havens.
- De NAVO gaat het aantal militaire oefeningen in Europa verminderen.
- Duitsland bereidt een mobilisatie van reservisten (o.a. met medische vaardigheden) voor. Het Duitse leger helpt inmiddels al bij het terughalen van Duitse burgers. Ook in Italië wordt het leger ingezet.

Koninkrijksrelaties

- In het Caribisch deel van het koninkrijk nemen de maatregelen tegen het coronavirus toe (o.a. avondklok op Aruba).

Betekenisgeving

Reacties op aftreden minister Bruins en vervanging door minister De Jonge

- Volgens media heeft minister Bruins 'zijn conclusies getrokken' uit het voorval tijdens het debat. Loodzware 24-uursdiensten doen plichtsgetrouwe Bruins de das om.
- De opvolging door minister De Jonge als 'coronaminister' wordt ook vanuit de politieke context gezien. Enerzijds zijn politiek-commentatoren van mening dat dit een kans is voor De Jonge zich nog beter op de kaart te zetten als dé kroonprinskandidaat bij het CDA. Uit andere commentaren blijkt dat de VVD zich zorgen moeten maken nu een CDA-bewindspersoon hét gezicht gaat worden van de strijd tegen corona.
- Positieve reacties op aanstelling Martin van Rijn (PvdA). Op sociale media waardering voor het over partijpolitieke grenzen heen kijken. "Symbool voor de eenheid die we nu nodig hebben", aldus Jesse Klaver.

Verpleeghuizen sluiten deuren voor bezoek

- In de Tweede Kamer en het veld bestaat begrip voor het besluit. De maatregelen worden beschreven als ingrijpend maar ook noodzakelijk om kwetsbare ouderen te beschermen. Wel is er vrees bij ouderen én daarbuiten voor isolement. De zorg staat in een spagaat: veiligheid bewoners versus kwaliteit van leven.

Reacties op economische steunmaatregelen

- Alhoewel er nog steeds veel steun voor het steunpakket van het Kabinet wordt uitgesproken, klinkt ook de eerste kritiek. Het bedrijfsleven vreest voor de bureaucratie die meekomt met de nieuwe maatregelen.
- Werkgevers uiten zorgen over overbelaste instellingen als Belastingdienst en UWV bij de afhandeling van werktijdverkorting. Arbeidsrechtjuristen vrezen dat mensen in proeftijd het kind van de rekening worden.

Nederlanders in het buitenland

- De houding van de ambassades leidt tot veel kritiek. Gestrande reizigers zouden nauwelijks hulp krijgen – Maar: een ambassade is geen reisbureau, aldus Telegraaf. Ook de hoge ticketprijzen leiden tot kritiek.
- Nieuwsbronnen spreken van 'toenemende chaos, paniek en verwarring' onder gestrande Nederlanders. Individuele Nederlanders klinken over het algemeen berustend en gelaten.

Onderwijs

- De VO-raad houdt er rekening mee dat de sluiting van scholen langer gaat duren dan 6 april.
- 75% van de ouders is (zeer) tevreden over de manier waarop scholen zorgen voor het afstandsonderwijs. Dit blijkt uit voorlopige cijfers van stichting Ouder & Onderwijs.
- Ouders en docenten pleiten in een petitie tegen het afnemen van het eindexamen en voor het geven van een overgangsbewijs voor het vervolgonderwijs. De petitie is inmiddels ruim 4.000 keer ondertekend.
- Diverse jeugdzorginstellingen vinden dat scholen voor speciaal onderwijs weer open moeten.
- Positieve reacties op het tijdelijk opschorten van het bindend studieadvies voor studenten.
- De Landelijke Studentenvakbond (LSvB) en FNV Jong uiten zorgen over de financiën van studenten in het hoger onderwijs, die bijbaantjes kwijtraken. De LSVB is een website met advies voor studenten gestart.

Vervoer

- TLN en Evofenedex reageren positief op besluit verruiming rij- en rusttijden vrachtwagenchauffeurs. Evofenedex toont ook waardering voor het uitstel van de invoering van de nieuwe Code 95-wet door IenW en de flexibiliteit van ILT door inspecties af te schalen.
- Tegenstanders van de groei van de luchtvaart pleiten ervoor om voorwaarden te verbinden aan de staatssteun voor luchtvaartmaatschappijen; SchipholWatch begint een online petitie.

Defensie

- De Amerikaanse veiligheidsdienst had de uitbraak al voorzien enkele weken vóór het een pandemie werd. Vraag NRC: moet de Nederlandse inlichtingendienst ook Medische spionage gaan beginnen?

Wie is getroffen? (1 ^e ring)	Wie is betrokken? (2 ^e ring)	Wie voelt zich betrokken? (3 ^e ring)
• Nederlanders besmet en/of geïsoleerd in gebieden getroffen door COVID-19. • Nederlanders in landen waar maatregelen tegen de verspreiding worden genomen • Patiënten, medewerkers en bezoekers van gesloten Nederlandse ziekenhuizen • Bedrijven getroffen door de gevolgen van het virus of door de maatregelen. • Nederlandse en internationale bedrijfsleven, zzp'ers • Vrachtwagenchauffeurs • Reizigers van ov bedrijven	• Familie, vrienden, omwonenden van getroffen Nederlanders • Familie van Nederlanders in door het coronavirus getroffen landen • Werknemers en klanten van getroffen bedrijven • Zorginstellingen en personeel • Reisorganisaties en luchtvaartmaatschappijen • Banken	• Algemeen publiek • Politici